

IMAGINEA FEMEII CONTEMPORANE - SINTEZE PE MARGINEA UNUI STUDIU

Silvia BRICEAG, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Summary: *The article consists of an experimental investigation which includes the image of contemporary women of different ages and from different environments. The results prove that their views refer to similarities on positive and negative qualities of the image of women from different backgrounds and of different ages.*

Key-words: *image, woman, positive qualities, negative qualities, profile.*

S-a scris mult despre femeie, despre viața ei afectivă, despre rolul ei în societate și așa cum era firesc, lucrul acesta a generat apariția unor puncte de vedere diferite referitoare la acest subiect numit „femeia”. Însă, cu toată această varietate de păreri, mulți autori au ajuns, în final, la o concluzie asemănătoare cu cea a părintelui psihanalizei, care poate fi sintetizată sub forma: „marea întrebare la care nu s-a răspuns niciodată concret și la care nu am fost nici eu în stare să dau un răspuns, după 30 de ani de studiu, este sufletul feminin” (Freud 1994).

Nu este mai puțin adevărat că femeia, de-a lungul timpului, a fost o ființă controversată din punctul de vedere al majorității masculine și se pare că ideea de bază care a făcut să apară opinii diferite cu privire la rolul și poziția sa în societate a derivat din faptul că ea este altfel concepută decât bărbatul. Aceste diferențe și deosebiri au dus, în cele din urmă, la conflictul dintre feminin și masculin.

Cum să nu te întrebi despre noul loc ocupat de femei, noua lor imagine și despre raporturile lor cu bărbații, când ultima jumătate de secol a schimbat condiția femeii mai mult decât secolele trecute laolaltă?

Aceasta și este întrebarea la care o să încercăm să găsim răspuns prin investigația experimentală a imaginii femeii moderne.

Ca punct de plecare, dar și fundament științifico-teoretic, ne-au servit tezele cu privire la particularitățile specifice genului feminin descoperite în lucrările lui Y. Freud, A. Adler, O. Weininger, A. Kardiner, C. G. Jung, D. Doubttire, F. Macanab etc., precum și tezele cu privire la natura reprezentărilor sociale descrise de J. Abric, S. Moscoviici, W. Doise, A. Clemence, A. Neculau ș. a.

În calitate de instrumente experimentale, am aplicat: Metoda asociației libere; Ancheta „Femeia de ieri și de azi”; Convorbirea.

Eșantioane: la investigația experimentală au participat subiecți din mediul urban, rural; din ei femei, bărbați, cu limita de vîrsta 17-65 ani.

Să analizăm, deci, datele obținute. Din start, menționăm că toate datele colectate de la subiecții experimentali au fost analizate, sistematizate și repartizate în calități pozitive și negative.

Tabelul nr. 1. Imaginea femeii (calități pozitive, bărbați, 17-65 ani)

BU	BR	BU	BR	BU	BR
17-20		20-40		40-65	
Frumoasă	Frumoasă	Harnică	Harnică	Mamă	Gospodină
Sexy	Independentă	Independentă	Frumoasă	Soție	Harnică
Inteligentă	Cochetă	Frumoasă	Indulgentă	Indulgentă	Gingașă
Sentimentală	Sentimentală	Sentimentală	Răbdătoare	Înțeleaptă	Înțeleaptă
Independentă	Misterioasă	Înțeleaptă	Gingașă	Tolerantă	Sentimentală
	Inteligentă	Modestă		Sentimentală	

Tabelul nr. 2. Imaginea femeii (calități negative, bărbați, 17-65 ani)

BU	BR	BU	BR	BU	BR
17-20		20-40		40-65	
Vulgară	Vulgară	Desfrînată	Invidioase	Vulgară	Vulgară
Vicleană	Desfrînată	Vulgară	Hapsîne	Hapsîna	
Capricioase	Needucată	Invidioasă	Bîrfitoare		
Fără scrupule		Hapsîne	Guralive		
			Infidelă		

Ce putem spune analizînd datele acestor tabele? În primul rînd, rebuie să menționăm faptul că găsim multe puncte de tangență între opiniile bărbaților de diferite vîrste și din diferite medii: iată spre exemplu le văd frumoase pe femei atît tinerii de 17-20 ani, precum și bărbații de la 20-

40 ani atît din mediul urban, cît și rural. Deci, putem afirma că femeia este asemuită cu frumusețea, în pofida vîrstei pe care o are bărbatul și mediul în care locuiește.

Imaginile o arată, comportamentele o dovedesc, așteptările o confirmă: frumusețea n-are aceeași valoare la masculin și la feminin. Afișele publicitare, ca și copertele revistelor, limbajele, precum și cîntecele, moda și manechinele, privirea bărbaților, cît și dorința femeilor, totul ne reamintește insistent statutul pe care-l are frumusețea femeii, identificarea acesteia cu „sexul frumos”.

E un roman frumos, e o poveste veche. Să ne amintim de povești, de regine și problemele lor tulburătoare: „Oglindă, oglinjoară, cine-i cea mai frumoasă din țara?” De-a lungul secolelor, poezii și sculptorii s-au minunat de farmecele frumoaselor, pictorii și sculptorii au elogiato pe Venus, cărțile cu „secrete” au propagat rețetele seducției feminine. Și în zilele noastre, fotografiile de modă, institutele și concursurile de frumusețe, sfaturile și produsele cosmetice nu încetează să lucreze la reconstituirea superiorității frumuseții feminine, să refacă importanța aparențelor în identitatea feminină. Ce femeie nu visează să fie frumoasă și care bărbat nu visează la femeie frumoasă? O femeie nu e niciodată prea frumoasă: cu cît este mai frumoasă, cu atît feminitatea ei e mai strălucitoare. Nimic din toate acestea pentru bărbați: imaginea virilității nu depinde de frumusețe. Azi, ca și ieri, speranțele pentru frumusețe și prețul care i se acordă nu sînt aceleași la feminin și la masculin. Pentru noi ecuația este de la sine înțeleasă: al doilea sex și sexul frumos sînt același lucru.

Următoarea calitate pe care o înfîlțim la majoritatea subiecților experimentați este „sentimentală”. Această calitate este marcată de toți subiecții de gen masculin atît din mediul urban, cît și din cel rural.

„Același cuvînt «iubire», scria Nietzsche, înseamnă lucruri diferite pentru bărbat și pentru femeie. La ea, continuă Nietzsche, iubirea înseamnă renunțare, sfîrșit necondiționat, dăruirea totală a trupului și sufletului. Lucrurile nu stau deloc la fel pentru bărbat, care vrea să posede femeia, să o acapareze, pentru a se îmbogăți lăuntric și a-și spori forța trăirii: „Femeia se dăruie, bărbatul se îmbogățește prin ea”. La masculin, dragostea nu se declină ca o vocație, o religie, un ideal de viață, în stare să absoarbă esența vieții: este mai curînd un ideal posibil, decît o rațiune exclusivă de a trăi. Cu totul alta este atitudinea femeii îndrăgostite, care nu trăiește decît pentru iubire și nu se gîndește decît la aceasta, construindu-și întreaga existență în funcție de omul iubit, unicul țel al vieții ei (Nietzsche 2013).

În societatea modernă, dragostea s-a impus ca o componentă intrinsecă a identității feminine.

Actualmente, dacă vrem să ne convingem, e suficient să urmărim presa feminină cu rubricile sale sentimentale, mărturiile intimiste, reportajele asupra vieții afective a celebrităților acestei lumi.

Dacă e să facem o analiză mai minuțioasă a calităților negative marcante, atunci vedem că toți bărbații evidențiază vulgaritatea ca una dintre cele mai semnificative calități negative prezente la femeile contemporane. Cu mare părere de rău, vine vremea să recunoaștem că într-adevăr foarte multe femei au înțeles greșit valoarea emancipării și a independenței, punînd accent pe așa calități care le știrbește vîdit din feminitate.

În continuare, ne mai confruntăm cu o calitate menționată atît de bărbații din mediul urban, cît și de cei din mediul rural (17-20 ani, 20-40 ani) „desfrîinate”, („fără scrupule”, „infidelă”). Într-adevăr, în zilele noastre, femeile nu mai dramatizează libidoul, aventurile lor sexuale nu mai implică marea dragoste și se pot desfășura în afara oricui proiect de viitor. Amoruri de-o vacanță, capricii, evadări de-o seară, toate acestea nu le sînt străine femeilor, fiind duse la capăt fără vreun sentiment de vinovăție. Aceasta nu înseamnă că bărbații și femeile n-ar avea moduri diferite de a se raporta la dragostea fizică. De fapt, erotismul feminin continuă să se hrănească din semnificații și imagini sentimentale. Puține sînt femeile care consideră relația sexuală ca pe o simplă atracție fizică, un scop în sine, un simplu schimb de senzații plăcute: foarte multe sînt acelea care, în schimb, nu separă relația sexuală perfectă de angajamentul emoțional. A face dragoste fără să-ți iubești partenerul nu mai e un tabu feminin: filmele și romanele sînt pline de eroine ce se aruncă în vîltoarea aventurilor fără viitor. Totuși, arareori femeile concep sexul ca pe o simplă aventură erotică, rar se-nțimplă ca sexul să fie căutat pentru el însuși și, prin urmare, nu are cum să le ofere femeilor satisfacție deplină. Oricît de mare ar fi puterea eliberării sexuale, femeile rămîn legate de un erotism sentimental, fiind mai puțin amatoare de „colecții” în domeniu decît bărbații (Freud 1994).

Chiar dacă mai puțin netă ca altădată, împărțirea sexuală a rolurilor afective nu a dispărut: dacă femeile sînt tentate să asocieze sexul cu sentimentul, bărbații le disociază cu mare ușurință.

Acestea au fost cele mai semnificative calități atât pozitive, cât și negative, marcate de bărbații de diferite vârste (17-65 ani) și din diferite medii (rural, urban).

Să vedem dacă găsim coincidențe semnificative în opiniile femeilor de diferite vârste în ceea ce privește imaginea femeii contemporane. În tabelul ce urmează prezentăm aceste calități.

Tabelul nr. 3. Imaginea femeii (calități pozitive, femei, 17-65 ani)

FU	FR	FU	FR	FU	FR
17-20		20-40		40-65	
Harnică	Harnică	Mamă	Înțeleaptă	Mamă	Gospodină
Frumoasă	Frumoasă	Soție	Indulgentă	Soție	Harnică
Romantică	Gospodină	Frumoasă	Inteligentă	Prietenă	Înțeleaptă
Inteligentă	Mamă	Gingașă	Mamă	Inteligentă	Ocroitoare
Sentimentală	Soție	Înțeleaptă	Soție		Sentimentală
	Sentimentală	Inteligentă	Specialistă		
		Sentimentală	Sentimentală		

Analizând datele din tabelul nr. 3 ajungem la concluzia că și în acest caz putem depista calități marcate de majoritatea femeilor, în pofida vârstei pe care o au.

Cea mai des marcată calitate este „sentimentală”. Despre legătură „femeie – afectivitate” am menționat anterior din motivul că bărbații de toate vârstele tot au evidențiat actuala calitate ca una prioritară, specifică genului feminin.

Altă calitate este „inteligentă”, o calitate pe care o descoperim marcată de femeile din mediul urban de 17-20 ani, 20-40 ani, 40-65 ani și de femeile din mediul rural de 20-40 ani.

Secolul al XX-lea se caracterizează, într-adevăr, printr-un progres puternic al apariției diplomelor feminine, atât în studiile secundare, cât și în cele superioare: din 1971, fetele i-au ajuns pe băieți din urmă la nivelul bacalaureatului și al învățământului superior.

Următoarea calitate menționată de femeile de la 20-65 ani atât din mediul urban, cât și cel rural, este „mamă”.

Calitatea relației cu copilul, bucuria de a contribui la educarea și la fericirea unei ființe, satisfacția de a se simți indispensabilă, sentimentul importanței îndatoririi, puterea, influența asupra prezentului și viitorului copilului, îndeplinirea identității femeii-mamă: trebuie să fii orb să nu vezi cum condiția de mamă înseamnă mai mult și altceva decât o formă de aservire unor roluri impuse „din afară”. Raportul privilegiat cu copiii reduce investiția profesională a femeilor, dar îmbogățește viața lor relațională și emoțională; copilul le obstrucționează în cucerirea pozițiilor ierarhice, dar le îmbogățește existența cu o dimensiune extrem de importantă. Dacă locul preponderent al femeii în rolurile familiale se menține, nu este doar din cauza greutăților culturale și a atitudinilor „iresponsabile” masculine, ci și datorită dimensiunilor ce dau sens, putere, autonomie, însoțind funcțiunile materne (Lipovetsky 2000).

De rînd cu metodele menționate anterior, am aplicat ancheta „Femeia de ieri și de azi” pentru completarea datelor obținute deja. În tabelul ce urmează descoperim calități pe care bărbații de diferite vârste, din ambele medii le consideră deja trecute (trecut) și specifice femeilor contemporane.

Tabelul nr. 4. Rezultatele anchetei „Femeia de ieri și de azi” (bărbați, calități pozitive)

Trecut	Prezent
Frumoasă	Frumoasă
Răbdătoare	Deșteaptă
Harnică	Înțeleaptă
Empatică	Inteligentă
Mamă	Femeie manager
Gingașă	Independentă
Romantică	Isteață
Lipsită de vicii	Harnică
Modestă	Rezistentă
Fidelă	Amabilă
Înțeleaptă	

Deci să vedem cum a fost și cum este în prezent femeia! În trecut era frumoasă, răbdătoare, harnică, empatică, mamă bună, gingașă, romantică, lipsită de vicii, modestă, fidelă, înțeleaptă. Aceste calități în tabel le-am prezentat respectînd ierarhia.

Mai întâi, vrem să încercăm să găsim similitudini cu prezentul: deci și în prezent femeia este frumoasă, și ce e mai interesant că această calitate este la rangul întâi atât în trecut, cât și în prezent. Mai departe, situația devine foarte dificilă. De ce? La rangul II, în trecut, femeia era răbdătoare, azi însă e deșteaptă, la rangul III – harnică în trecut și înțeleaptă azi, înțelepciunea avînd rangul II în trecut. În continuare, depistăm calități deosebite, caracteristice numai pentru femeile contemporane, cum ar fi: inteligentă, femeie-manager (înzestrată cu putere) și, într-adevăr, în zi-lele noastre, bărbații votează în favoarea deplinei participări a femeilor la viața politică și nu se mai simt dezonorați să fie subordonați unei femei în cadrul activității profesionale.

Le mai văd bărbații pe femeile contemporane destul de istețe (rangul 7) și independente (rangul 6), de rînd cu o calitate (la prima vedere) nu prea specifică genului feminin – rezistență (rangul 9), încheie această listă o calitate care în concepția noastră ar fi fost mai bine să ia un rang mai înalt – amabilitatea. Iată, aproximativ, imaginea femeii contemporane în opinia bărbaților contemporani. Fireș te, în acest tabel am prezentat doar ierarhia calităților pozitive. Ar fi fost ideal dacă nu ar fi existat următorul tabel în care am ierarhizat neajunsurile femeilor din trecut și ale celor contemporane.

Tabelul nr. 5. Rezultatele anchetei „Femeia de ieri și de azi” (bărbați, calități negative)

Trecut	Prezent
Supusă	Infidelă Indiferentă Vulgară Prea liberă Fără scrupule Ambițioasă Hapsînă Orgolioasă Rea Obraznică Vicleană Manechin Invidioasă

Prin urmare, ce vedem? În trecut femeia avea doar un singur neajuns – supușenia. Acesta a fost menționat de marea majoritate a bărbaților.

Azi însă femeile sînt caracterizate mult mai dur, și anume – avem o listă din 13 neajunsuri pe care bărbații contemporani le-au descoperit în femeile de azi. Lista se începe cu „infidelă”, „indiferentă”, „vulgara”, „ambițioasă” ca apoi să continue cu: „hapsînă”, „orgolioasă”, „rea”, „obraz-nică”, prin a sfîrși cu „vicleană”, „manechin”, „invidioasă”.

Dacă comparăm datele obținute prin metodele anterioare, descoperim destul de multe coincidențe (vulgaritatea, obraznicia, orgoliul, viclenia, invidia), moment care confirmă ipoteza noastră. În continuare, să vedem ce opinie au femeile? În tabelul ce urmează prezentăm ierarhia calităților pozitive prezentate de femeile de toate vîrstele.

Tabelul nr. 6. Rezultatele anchetei „Femeia de ieri și de azi” (femei, calități pozitive)

Trecut	Prezent
Răbdătoare	Înțeleaptă
Frumoasă	Liberă
Harnică	Independentă
Mamă bună	Harnică
Fidelă	Stăpînă pe soarta proprie
Gingașă	Specialist bun (manager)
Blajină	Amabilă
Respectuoasă	Frumoasă
Sinceră	Mamă bună
Grijulie	Descurcareață
	Isteață

Dacă analizăm atent lista de calități caracteristice pentru femeile din trecut, atunci găsim opinii comune cu opiniile bărbaților (frumoasă, răbdătoare, fidelă, gingașă etc.), tot această si-

tuație o depistăm și în cazul analizei minuțioase a listei calităților pozitive a femeilor contemporane, confruntând-o cu lista prezentată de bărbați (inteligentă, liberă, independentă, manager, frumoasă, isteată, amabilă). E necesar doar să menționăm că rangul calităților nu întotdeauna corespunde, în rest atât în concepția bărbaților, cât și femeilor observăm o tendință comună. Dacă analizăm lista neajunsurilor, atunci descoperim un moment foarte semnificativ – femeile sînt mai indulgente față de femeile contemporane.

Tabelul nr. 7. Rezultatele anchetei „Femeia de ieri și de azi” (femei, calități negative)

Trecut	Prezent
Supusă	Infidelă
Prea tolerantă	Hapsînă
Prea indulgentă	Posesivă
Mai puțin inteligentă	Vulgară
	Vicleană
	Invidioasă

Deci, în trecut ele, comparativ cu bărbații, descoperă o listă întreagă de neajunsuri: supusă, prea tolerantă, prea indulgentă, mai puțin inteligentă, pe cînd lista neajunsurilor a femeilor de azi este mult mai mică decît cea prezentată de bărbați. Și totuși puncte de tangență iarăși descoperim: tot așa ca și bărbații femeile cred că actualmente femeia este infidelă, hapsînă, vulgară, invidioasă, dar și posesivă, vicleană.

Concluzii

Pînă la urmă, deși avem impresia că noi stabilim coordonatele între care ne desfășurăm activitatea, de fapt, are loc exact contrariul. Viața noastră este, credem, o subsumare a tuturor acelor constrîngeri, conștientizate sau nu, pe care societatea ni le impune. Faptul că femeia și-a dobîndit o independență la care, fără îndoială, n-ar fi îndrăznit să spere măcar, cu douăzeci de ani în urmă, nu înseamnă că a evoluat în bine. A demonstrat doar, și asta în dezavantajul condiției sale, că este în stare să preia de pe umerii bărbatului orice sarcină care, în mod tradițional, i-ar fi revenit acestuia din urmă. Iar asta, spre alienarea progresivă a sentimentelor familiare și paterne ale jumătăților noastre. Poate părea un punct de vedere subiectiv, însă vă asigurăm că nu este așa. Uitîndu-ne în jur, vedem că avem din ce în ce mai multe femei care dețin poziții-cheie, în timp ce bărbații se mulțumesc cu rolul de executanți, mult mai comod pentru ei, mai ales dacă au soție care cîștigă suficient pentru a-i scuti pe ei de griji și responsabilități inutile. Se pare că sarcinile prin excelență masculine altădată, asumate azi de către femei, duc la apariția unui tip de femeie care nu mai are atributele clasice ale feminității, nu mai este romantică, ci devine agresivă, demonstrînd astfel o posibilă pseudoteorie a masculinizării.

Mister, senzualitate, putere, tandrețe ... Acestea cred că sînt atributele oricărei femei. „Modernitatea” din jurul nostru a servit doar la a le scoate în evidență și la a le fortifica sau a le bloca, a le distruge, a le măcina.

Femeia modernă nu trebuie să uite să fie femeie. Nu trebuie să uite de corpul ei, nu trebuie să uite de atuurile ei pe care să și le înveș mînteze în haine pufoase și să și le parfumeze cu un iz misterios.

Femeia este un cumul de mister, atractivitate uneori periculoasă, inteligență, fler și tandrețe.

Femeia modernă expiră putere ..., puterea de a face capetele să se întorcă după ea, puterea de a triumfa peste o concepție – ea e sexul slab.

Nu este deloc ușor să realizezi un portret al femeii moderne. Cîteva dintre trăsăturile femeii moderne și cele mai importante sînt reprezentate de încrederea în ea, o doză mare de autocontrol și respectul pentru propria persoană și implicit pentru cei din jurul ei. O femeie modernă nu se teme să aplice hotărîri îndrăznețe în viața personală și cea profesională. O femeie încrezătoare în forțele proprii își asumă întotdeauna responsabilitatea pentru ceea ce este, pentru drumul pe care îl urmează și pentru ceea ce vrea să devină. Ea trebuie să știe și să înțeleagă ce-și dorește cu adevărat.

Pe scurt, femeia modernă este femeia încrezătoare, femeia directă și capabilă să ia decizii pe cont propriu.

Să nu uităm că „Misiunea femeii nu este aceea de a spori spiritul masculin, ci de a exprima femininul; misiunea ei nu este aceea de a conserva lumea creată de bărbați, ci este aceea de a crea o societate umană, prin infuzia de spirit feminin în toate activitățile sale” opina Margaret Thatcher, primul ministru britanic cu cel mai lung mandat din ultimii 150 de ani.

Bibliografie:

1. Brădeanu, A., Dragomir, O., Frumușani, D., Surugiu, R., *Femei, cuvinte și imagini: perspective feministe*, Iași, Polirom, 2002, 271 p.
2. Freud, Sigmund, *Psihanaliză și sexualitate*, București, Editura Știința, 1994.
3. Lipovetsky, G., *A treia femeie*, București, Editura Univers, 2000, 248 p.
4. Nietzsche, Friedrich, *Știința „voioasă”*, Ed. a III-a, București, Humanitas, 2013, 299 p.